

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 21/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen sähkön hintapiikkien hillinnästä ja hintajarrun toteuttamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Paula Werningin /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 21/2026 vp:

Miksi hallitus ei ole ryhtynyt konkreettisiin toimiin hallitusohjelmaan kirjatun kustannustehokkaan kapasiteettimekanismin valmistelemiseksi ja käyttöönotoksi,

onko työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla arvioitu Energiakaupungit ry:n esittämää fossiilittoman jouston hintajarrumallia osana kapasiteettimekanismia, ja aikooko hallitus edistää mallin jatkovalmistelua tai pilotointia ja

miten hallitus aikoo omilla toimillaan varmistaa, että olemassa oleva fossiiliton ja säätökykyinen tuotantokapasiteetti ei katoa markkinoilta ja että kotitalouksia ja pienyrityksiä suojataan jatkossa kohtuuttomilta sähkön hintapiikeiltä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sähkömarkkinat Euroopassa toimivat marginaalihinnoittelun perusteella. Eurooppalaisten markkinoiden säännöt on luotu viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana pitkälti Pohjoismaissa käytössä olleen mallin pohjalta. Vastaavalla marginaalihinnoittelun logiikalla toimivat käytännössä myös muut hyödykepörssit, kuten öljy, kaasu ja kaivannaiset.

Poikkeuksena muihin hyödykkeisiin sähköä ei voi kustannustehokkaasti varastoida suuria määriä, vaan sitä on tuotettava joka hetki joko täsmälleen tai lähes tarvetta vastaava määrä. Tästä syystä sähkön tukkumarkkinoilla käydään erikseen kauppaa jokaiselle varttitunnille. Koska tilanne voi muuttua ennustetusta, markkinaosapuolilla on mahdollisuus korjata ennusteitaan päivän sisäisillä ja säätösähkömarkkinoilla.

Suomen voi sanoa olevan hyvässä asemassa sähkömarkkinoiden suhteen. Vaikka Suomen hinta-alueen pörssisähkön hinta vaihtelee voimakkaasti, on vaihteleva tuulivoima taannut viime vuosina Suomelle yhden Euroopan halvimmista sähkön hinnoista vuositasolla. Esimerkiksi vuonna 2025 EU:n jäsenvaltioissa sähkön pörssihinnan vuosikeskiarvo oli Suomea matalampi ainoastaan kahdella Ruotsin hinta-alueella (Ruotsissa hinta-alueita on yhteensä neljä). Viime aikoina lisäinen

sähköntuotanto on syntynyt Suomeen markkinaehtoisesti. Ilman uuden tuotantokapasiteetin, erityisesti tuulivoiman, syntymistä sähkön hinta olisi Suomessa pysyvästi korkeammalla tasolla. Nykyisillä sähköntuotantoteknologioiden kustannuksilla ja päästöoikeuden hintatasolla ei ole mahdollista saavuttaa matalaa ja läpi vuoden tasaista pörssihintaa ilman massiivisia verovaroista kerättäviä tai muulla tavoin kansalaisten maksamia valtiontukia. Myös sähköntuotannon omavaraisuuden varmistaminen jokaisessa hetkellisessä tilanteessa tulisi kansalaisille erittäin kalliiksi verrattuna nykyisiin Euroopan-laajuisiin markkinasääntöihin, jotka edellyttävät valtioidenvälisen siirtoyhteyksien aktiivista hyödyntämistä. Hallitus edistää edelleen lisäsiirtoyhteyksien rakentamista. Joulukuussa 2025 käyttöön otetun Suomen ja Ruotsin välisen Aurora Line 1 -siirtoyhteyden lisäksi Aurora Line 2 -siirtoyhteyden on tarkoitus olla käytössä 2030-luvun alkupuoliskolla.

Vuositasolla kotimainen sähköntuotanto on tällä hetkellä suurempaa kuin koko tällä vuosituhanella. Potentiaalia lisätä uutta tuotantoa edullisesti ja markkinaehtoisesti on merkittävästi, millä pystytään vastaamaan myös tulevaisuuden datakeskusinvestointien sähköenergian tarpeisiin ja täten pitämään pörssisähkön keskihinta jatkossakin kohtuullisella tasolla. Kuten selvityshenkilö Veli-Matti Mattilan raportissa Datakeskusten kansallinen tiekartta todetaan, uusien sähköntuotantoprojektien ajallinen toteutus riippuu voimakkaasti uusien paljon sähköä käyttävien investointihankkeiden konkreettisesta etenemisestä. Useimmiten paljon sähköä kuluttava datakeskusprojekti varmistaa sähköntoimituksensa jo etukäteen joko investoimalla uuteen sähköntuotantoon tai solmimalla uuteen tuotantoon perustuvan pitkäaikaisen sähkönostosopimuksen.

Voimakkaasti vaihteleva sähköntuotanto ja -kulutus näkyvät toisinaan tilapäisinä korkeina pörssihintoina, joita useammat samanaikaiset merkittävät sähköntuotanto- tai -siirtokapasiteetin vikaantumiset voivat nostaa entisestään. Vuoden 2026 alussa Suomessa on koettu poikkeuksellisen pitkä ja kylmä ajanjakso, jollaisia esiintyy tilastollisesti tyypillisesti kerran neljässäkymmenessä vuodessa Pohjois-Suomessa ja muun maan osalta kerran kymmenessä vuodessa. Tämä yhdessä tuulettomuuden kanssa on ajoittain nostanut pörssisähkön hintaa. Tilanne ei ole kuitenkaan johtanut sähköpulaan, vaan sähköä on ollut saatavilla riittävästi kaikkina aikoina.

Kuluttaja-asiakkaat voivat vapaasti valita erilaisten sähkösopimusten välillä. Yleisesti saatavilla olevia tuotteita ovat määräaikaiset kiinteähintaiset sopimukset, toistaiseksi voimassa olevat kiinteähintaiset ja pörssisidonnaiset tuotteet. Lisäksi sähkön myyjät ovat tuoneet viime aikoina joustosta palkitsevia tuotteita, jotka kuitenkin perustuvat osin kiinteään hintaan. Pitkällä aikavälillä pörssisähkö on useimmiten (riippuen esimerkiksi kulutusprofiilista) halvin vaihtoehto, mutta mikäli asiakas ei syystä tai toisesta pysty reagoimaan pörssihinnan voimakkaisiin vaihteluihin, ne on mahdollista eliminoida valitsemalla kiinteähintainen sopimustyyppi joko koko vuodeksi tai riskinsietokyvystä riippuen esimerkiksi ainoastaan talvikuukausien ajaksi. Kiinteähintaisten sopimusten hintataso on viime aikoina pysynyt kohtuullisena pörssihinnan heilahteluista huolimatta. Tällä hetkellä myös futuurihinnat keväälle ovat laskusuunnassa ja näyttävät täysin normaaleilta vuodenaikaan nähden. Lisäksi hallitus on lähettänyt lausunnoille esityksen sähkön hintaka-

tosta, joka mahdollistaisi säännellyn hinnan asettamisen pienille yrityksille ja kuluttajille pitkäkestoisessa ja poikkeuksellisessa korkeiden hintojen tilanteessa edellyttäen, että EU:n neuvosto julistaa hintakriisin.

Suomen sähköjärjestelmän haasteena voidaan kuitenkin yhä enenevässä määrin katsoa olevan joustavan sähköntuotantokapasiteetin rajallinen määrä sekä sähkön ja lämmön yhteistuotantokapasiteetin markkinaehtoinen väheneminen, mikä jossain määrin kasvattaa sähköpulan riskiä verrattuna entiseen poikkeuksellisissa tilanteissa. Haastetta ratkaistaan osittain lisäämällä markkinaehtoisesti lyhytaikaista joustoa, kuten varastointikapasiteettia ja kysyntäjoustoa, joiden optimoinnissa voidaan hyödyntää myös tekoälyä. Tekoälyllä on myös merkittävää potentiaalia energiatehokkuuden parantamisen puolella.

Pitempiaikaisen joustotarpeen ratkaisemiseksi hallituksen tavoitteena on, että Suomeen luodaan selvityksen perusteella kustannustehokas kapasiteettimekanismi, joka tukee aina käytettävissä olevan sähkön riittävää määrää ja siten myös vähentäisi riippuvuutta tuontisähköstä. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee parhaillaan sopivaa tukimallia, joka täyttää EU-säädösten asettamat reunaehdot. Arviointia on tehty myös Energiakaupungit ry:n esityksestä, joka kuitenkin vaatisi pitkän – jopa vuosia kestävä – notifiointiprosessin eli valtiontuen hyväksyttävyyden arvioinnin Euroopan komission kanssa. Resurssi- ja aikataulusyistä hallitusohjelman tavoite pyritään toteuttamaan mallilla, joka on nykyisen EU-sääntelyn mukainen. Uuden kapasiteetin hankkimisen lisäksi valmistelutyössä selvitetään mahdollisuutta nykyisen sähkön ja lämmön yhteistuotantokapasiteetin käyttöön pidennyksiin.

Hallitus pitää lisäydinvoiman rakentamista erittäin tärkeänä. Ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelu on loppuvaiheessa ja annetaan eduskunnalle kevään aikana. Ydinenergialain kokonaisuudistuksen tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa houkuttelevana ydinenergian tuotannon ja uusien laitosten rakentamipaikkana. Myös muiden ydinenergian lisärakentamisen edistämisvaihtoehtojen selvittämistä jatketaan.

Helsingissä 2.3.2026

Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala

VN/5326/2026-TEM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: